

Συνέντευξη στον Τ/Σ Meganews tonight και στην δημοσιογράφο κα Βούλα Κεχαγιά (17/1/2026)

<https://www.youtube.com/watch?v=78VjBOF9eXs>

Ο πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Προκόπιος Παυλόπουλος παραχώρησε συνέντευξη στο MEGANEWS (αναμετάδοση από το ONE Channel) και στην δημοσιογράφο κα Βούλα Κεχαγιά. Οι απαντήσεις του κινήθηκαν στο πλαίσιο των εξής πάγιων θέσεων του:

Ι. Η δεύτερη νίκη του Ντόναλντ Τραμπ στις ΗΠΑ και η «Νέα Τάξη Πραγμάτων» σε πλανητικό επίπεδο

Αποτελεί γεγονός αναμφισβήτητο ότι η δεύτερη εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ στις ΗΠΑ -η οποία σαφώς «αιφνιδίασε» την Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ ήταν μάλλον αναμενόμενη, γεγονός που δείχνει και τα μεγάλα πολιτικά ελλείμματα των ευρωπαϊών ηγετών σήμερα- έχει επιφέρει συνταρακτικές γεωπολιτικές και γεωστρατηγικές, και όχι μόνο, αλλαγές παγκοσμίως διαστάσεων. Αλλαγές, οι οποίες είναι ανάγκη να μελετηθούν και να αναλυθούν με ακρίβεια αλλά και με την δέουσα προβολή στο μέλλον ως προς τις εν γένει επιπτώσεις τους. Ιδίως η Ευρωπαϊκή Ένωση, εάν βεβαίως έχει στοιχειώδη επίγνωση των κινδύνων που ελλοχεύουν για την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και για την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, οφείλει να εξαγάγει τα καίρια συμπεράσματα ως προς το τι πρέπει να πράξει στο άμεσο μέλλον. Τέλος, σε ό,τι αφορά την Ελλάδα και την Κύπρο -δηλαδή τον Ελληνισμό στο σύνολό του- και με κύριο γνώμονα το πώς πρέπει να αποτρέψουμε και να εξουδετερώσουμε αποτελεσματικά την κατάδηλη και αδίστακτη τουρκική απειλή είναι, αυτονοήτως, η ώρα της πλήρους ενσυναίσθησης του Εθνικού Χρέους μας ιδίως για την υπεράσπιση της Εδαφικής Ακεραιότητάς μας και της Εθνικής Κυριαρχίας μας, με την εντεύθεν επιπλέον θωράκιση όλων των Κυριαρχικών Δικαιωμάτων μας.

Α. Η «Νέα Τάξη Πραγμάτων» -που ο Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Τζέι Ντι Βανς περιέγραψε στην Διάσκεψη Ασφαλείας του Μονάχου στις 14.2.2025 με την κυνική, έως γραφική, φράση «*ήρθε νέος σερίφης στην πόλη*»- οφείλεται σε αυτό το οποίο θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε «*δόγμα Τραμπ*». Ένα «δόγμα» που συνίσταται, κατά βάση, στο ότι η πλανητική επικράτηση των ΗΠΑ δεν μπορεί να επιτευχθεί υπό αμιγώς γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς, αλλά πολύ περισσότερο υπό οικονομικούς όρους. Διότι η οικονομική «*επικυριαρχία*» είναι εκείνη η οποία εδραιώνει ασφαλώς την γενικότερη πλανητική υπεροχή, υφ' όλες της τις εκφάνσεις. Πρόκειται,

καταφανώς, για την «αποθέωση» του σύγχρονου «οικονομισμού» παγκοσμίως, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Ειδικότερα:

Β. Προ Τραμπ, οι ΗΠΑ ως πλανητική υπερδύναμη επιδίωκαν την πλανητική τους επικράτηση υπό όρους σχεδόν αμιγώς γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς, εντάσσοντας τις οικονομικές τους βλέψεις μέσα σε αυτό το πλαίσιο. Και συγκεκριμένα, επηρεασμένες ακόμη από τα κατάλοιπα της εποχής του Ψυχρού Πολέμου και του τότε διόλου αμελητέου γεωστρατηγικού «όγκου» της ΕΣΣΔ, θεωρούσαν ως κύριο αντίπαλο την Ρωσία. Γι' αυτό, και στην βάση της από τις αρχές του 20ού αιώνα θεωρίας του John Mackinder – στην μελέτη του «*The geographical pivot of history*» («*Ο γεωγραφικός άξονας της ιστορίας*»), *Geographical Journal*, 1904, 23, p. 421-437 – ότι «*Κυρίαρχος του Πλανήτη*» είναι αυτός που ελέγχει την «*Καρδιά της Γης*», περίπου την έκταση της τότε ΕΣΣΔ, απέρριπταν και απέτρεπαν κάθε προσέγγιση της Ρωσίας με το ΝΑΤΟ και με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Εξ ου και με αιχμή του δόρατος το ΝΑΤΟ προσέβλεπαν σε μια «*λελογισμένως*» ισχυρή Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύμμαχο εναντίον της Ρωσίας, ενώ κατά καιρούς επιχειρούσαν να αναπτύξουν καλές σχέσεις και με την Κίνα, ήδη από την εποχή των Νίξον – Κίσινγκερ.

Γ. Μετά την δεύτερη εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ η μεγάλη αλλαγή έγκειται στο ότι οι ΗΠΑ επιδιώκουν πλέον την πλανητική επικράτηση όχι τόσο με γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς όρους, αλλά πολύ περισσότερο με σχεδόν αμιγώς οικονομικούς όρους. Και αυτό, διότι κατά τον Ντόναλντ Τραμπ η οικονομική «*επικυριαρχία*» είναι εκείνη που διασφαλίζει την πλανητική υπεροχή των ΗΠΑ. Είναι η «αποθέωση» της λογικής του σύγχρονου «οικονομισμού», μέσω της «*επικυριαρχίας*» του «οικονομικού» επί του «*θεσμικού*». Υπ' αυτό το πρίσμα ο κύριος αντίπαλος στον δρόμο προς την πλανητική επικράτηση των ΗΠΑ δεν είναι η Ρωσία αλλά η Κίνα, ως ραγδαίως ανερχόμενη δύναμη οικονομικώς και τεχνολογικώς. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο Ντόναλντ Τραμπ δεν φαίνεται να υπολογίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία ούτως ή άλλως είναι πια πολλαπλώς αδύναμη, και κυρίως οικονομικώς και στρατιωτικώς. Ενώ δεν θεωρεί πλέον την Ρωσία ως επικίνδυνο αντίπαλο, ιδίως λόγω της γεωπολιτικής και οικονομικής αποδυνάμωσής της υπό συνθήκες που είναι άκρως δυσχερές να ανατραπούν. Τούτο εξηγεί περαιτέρω και το γιατί ο Ντόναλντ Τραμπ δεν θεωρεί ότι το «*πολυέξοδο*» ΝΑΤΟ, με τον νέο ευρύτερο ρόλο του, είναι χρήσιμο και κρίσιμο για τις ΗΠΑ. Παράλληλα και αναλόγως, βιάζεται να κλείσει τα πολεμικά μέτωπα αφενός στην ευρύτερη Ευρώπη -και για την ακρίβεια στην Ουκρανία- μάλιστα δε με τρόπο που ευνοεί καταφανέστατα οικονομικώς τις ΗΠΑ. Και, αφετέρου, στην Μέση Ανατολή, αφήνοντας εκεί μεγάλο πεδίο δράσης πρωτίστως στο Ισραήλ, και εν μέρει στην Τουρκία, κρίνοντας ότι και οι δύο αυτές Χώρες τελούν πλέον και δη μακροπροθέσμως, υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ. Με τον τρόπο αυτό πιστεύει ότι σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα οι ΗΠΑ θα έχουν όλες τους τις δυνάμεις, και κατά κύριο λόγο τις οικονομικές, διαθέσιμες αποκλειστικώς εναντίον της Κίνας. Έτσι ώστε να ανακοπεί, χωρίς δυνατότητα αναστροφής, η πορεία της Κίνας προς την παγκόσμια οικονομική κορυφή, κάτι το οποίο σήμερα διαφαίνεται ως πολύ πιθανό. Προς την ίδια, τηρουμένων των αναγκαίων αναλογιών, κατεύθυνση πρέπει να κριθούν και οι πρόσφατες κινήσεις του Αμερικανού Προέδρου τόσο εναντί της Βενεζουέλας όσο και εναντί της Γροιλανδίας.

Δ. Ας σημειωθεί, επιπροσθέτως, ότι η όλη αυτή πολιτική του Ντόναλντ Τραμπ προϋποθέτει έναν «*παντοδύναμο*» Πρόεδρο των ΗΠΑ -άρα μια πανίσχυρη Εκτελεστική Εξουσία- ο οποίος μπορεί να ελέγχει, σε μεγάλη έκταση, την Νομοθετική Εξουσία (Κογκρέσο, ήτοι Γερουσία και Βουλή

των Αντιπροσώπων) και την Δικαστική Εξουσία (ήτοι κατά βάση το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ). Τούτο συνεπάγεται, οπωσδήποτε, και μιαν επικίνδυνη αποδυνάμωση των θεσμικών εγγυήσεων της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας στις ΗΠΑ, λόγω της νομοτελειακής αντίστοιχης αποδυνάμωσης των «*θεσμικών αντιβάρων*» που συνιστούν την «*κορωνίδα*» της Αμερικανικής Δημοκρατίας από την σύστασή της, αλλά και ένα παράδειγμα προς μίμηση διεθνώς. Ας μην υποτιμούμε και το ότι τίποτε δεν είναι δυνατό να προδικάσει πως αυτή η αποδυνάμωση των «*θεσμικών αντιβάρων*» μπορεί να παγιωθεί και να συνεχισθεί στις ΗΠΑ μελλοντικώς και να καταστεί «*ενδημικό*», αρνητικό για τους δημοκρατικούς θεσμούς, φαινόμενο σε αυτή την παγκοσμίως ηγέτιδα Χώρα. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την «*εξαγωγή*» της σε μονιμότερη βάση και προς άλλες χώρες της Δύσης και κυρίως της Ευρώπης.

II. Η παρακμιακή πορεία του Διεθνούς Δικαίου και της Κυριαρχίας: Στον αστερισμό της προ της Συνθήκης της Βεσφαλίας (1648) εποχής;

Εδώ και πάνω από τρεις δεκαετίες, ιδίως όμως από την έναρξη του Πολέμου στην Ουκρανία στις 24.2.2022 και ύστερα -κατ' εξοχήν δε αφότου εξελέγη, το 2024, για δεύτερη φορά Πρόεδρος των ΗΠΑ ο Ντόναλντ Τραμπ- πολλαπλές και πολυσήμαντες είναι οι πλανητικώς εκδηλούμενες «*διοσημίες*» που πιστοποιούν, με ολοένα και πιο δυσοίωνα τεκμήρια, την παρακμιακή πορεία του Διεθνούς Δικαίου και της Κυριαρχίας, ως θεμελιώδους συστατικού στοιχείου του Έθνους-Κράτους: Οι πολεμικές συγκρούσεις διαδέχονται η μία την άλλη, ενώ για την αντιμετώπισή τους το Διεθνές Δίκαιο «*σχολάζει*» emphaticώς, παραχωρώντας μοιρολατρικώς την ισχύ του κανόνα δικαίου στην διάθεση της αυθαιρεσίας του ισχυρού και του δικαίου της ισχύος. Παράλληλως, αλλά και συνεκδοχικώς, η έννοια της Κυριαρχίας, αυτού του πυλώνα της υπόστασης του Έθνους-Κράτους που υπό το καθεστώς της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας στήριζε, από τον 19^ο αιώνα και μετέπειτα, το δημοκρατικό θεσμικό και πολιτικό οικοδόμημα τουλάχιστον στην Δύση, συρρικνώνεται δραματικά σαν άλλο «*δέρμα της λύπης*» μέσα από την επίδειξη δύναμης των πρωταγωνιστών της διεκδίκησης μίας οιονεί παγκόσμιας επικυριαρχίας. Η ως άνω εξέλιξη εμφανίζεται τόσο περισσότερο δυστοπική, όσο αυτός ο νεότευκτος «*ιμπεριαλισμός*» ερείδεται, σχεδόν αποκλειστικώς, επί αμιγώς οικονομικών στόχων και σκοπιμοτήτων, με κύρια επιδίωξη την παγκόσμια οικονομική «*επικυριαρχία*» στο πλαίσιο μίας Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης η οποία δεν ανέχεται άλλους κανόνες δικαίου πλην εκείνων που η ίδια παράγει και επιβάλλει. Μήπως όμως έτσι –και, βεβαίως, τηρουμένων των ιστορικών αναλογιών, επέκεινα δε των στοιχειωδών προταγμάτων της αποδεκτής ιστορικής σύγκρισης- το συγκεκριμένο διεθνές πλαίσιο και σύστημα επιστρέφει, υπό όρους καταθλιπτικής νομοτέλειας, στην εποχή προ του 1648; Ήτοι στην εποχή προ της Συνθήκης Ειρήνης της Βεσφαλίας του 1648, η οποία έθεσε τα θεμέλια του σύγχρονου Διεθνούς Δικαίου και της λεγόμενης «*Βεσφαλιανής Κυριαρχίας*», ως πρωταρχικού θεσμικοπολιτικού γνωρίσματος του αναδυθέντος εν συνεχεία Έθνους-Κράτους;

A. Η Συνθήκη Ειρήνης της Βεσφαλίας του 1648 είναι το κανονιστικό αμάλγαμα τριών Συνθηκών, οι οποίες υπογράφηκαν μεταξύ Μαΐου και Οκτωβρίου του 1648 στις πόλεις της Βεσφαλίας Μύνστερ και Όσναμπρυκ, με την τελική μορφή της να θεσμοθετείται στην «*Friedenssaal*» του Όσναμπρυκ στις 24.10.1648. Η Συνθήκη αυτή έβαλε τέλος στον Τριακονταετή Πόλεμο (1618-1648). Ο Τριακονταετής Πόλεμος άρχισε με τις επιχειρήσεις στην Βοημία, όταν Προτεστάντες ηγέτες εγκαθίδρυσαν προσωρινή κυβέρνηση με έδρα την Πράγα, αντιδρώντας στον αυταρχισμό του Αυτοκράτορα Φερδινάνδου Β', επικεφαλής της τότε Αγίας

Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας του Γερμανικού Έθνους. Επρόκειτο για εξέγερση των Προτεσταντών, οι οποίοι στράφηκαν τόσο εναντίον της Δυναστείας των Αψβούργων (Habsburgs) όσο και εναντίον της Καθολικής Εκκλησίας, προσφέροντας το στέμμα της Βοημίας στον καλβινιστή εκλέκτορα του Παλατινάτου Φρειδερίκο, που το αποδέχθηκε το 1619, ως Φρειδερίκος Ε΄ (δυναστεία των Βίττελσμπαχ). Στον γενικευμένο πόλεμο που επακολούθησε συμμετείχαν στρατεύματα ιδίως από την Γαλλία, την Αγγλία, την Ισπανία, την Ολλανδία, την Δανία, την Σουηδία, την Πολωνία, την Βαυαρία, την Σαξονία και το Βρανδεμβούργο. Το 1640, όταν στο μεταξύ ο πόλεμος αυτός είχε οδηγήσει σε τεράστιες απώλειες ζωών αλλά και σε πρωτοφανείς καταστροφές, άρχισαν οι πρώτες συζητήσεις για ειρήνευση καθώς πολλά Κράτη της Ηπειρωτικής Ευρώπης έστειλαν 145 αντιπροσώπους στην Βεστφαλία, για ειρηνευτικές συζητήσεις αναφορικά με το τέλος των πολεμικών επιχειρήσεων και με το μέλλον της Ευρώπης.

Β. Όπως ήδη επισημάνθηκε, οι ειρηνευτικές συζητήσεις είχαν αίσια κατάληξη με την υπογραφή της Συνθήκης Ειρήνης της Βεστφαλίας στις 24.10.1648. Η προμνημονευόμενη Συνθήκη οδήγησε σε σημαντικούς εδαφικούς συμβιβασμούς και σε αντίστοιχες εδαφικές αλλαγές, μέσα από την δημιουργία νέων Κρατών –π.χ. Ηνωμένες Ολλανδικές Επαρχίες, Ελβετική Συνομοσπονδία- μέσα από την διατήρηση ήδη υφιστάμενων, όπως π.χ. της Γαλλίας και της Δανίας, αλλά και μέσα από την ενδυνάμωση της αυτονομίας των τότε Γερμανικών Κρατών. Η ίδια Συνθήκη οδήγησε ουσιαστικά και στο τέλος του Ογδοηκονταετούς Πολέμου (1568-1648) μεταξύ της Ισπανίας και 17 επαρχιών των τότε Κάτω Χωρών. Αυτή η εδαφική κατανομή διήρκησε περίπου έως το 1789, δηλαδή έως την έκρηξη της Γαλλικής Επανάστασης. Δύο υπήρξαν τα σημαντικότερα θεσμικοπολιτικά κεκτημένα της Συνθήκης Ειρήνης της Βεστφαλίας.

1. **Πρώτον**, η «γέννηση» του Διεθνούς Δικαίου των διευρυμένων Διεθνών Συνθηκών και Συμβάσεων, με στόχο την ειρηνική συνύπαρξη Λαών και Κρατών προεχόντως δια της διασφάλισης της ισορροπίας δυνάμεων και της εντεύθεν ειρηνικής επίλυσης των διεθνών διαφορών, συνακόλουθα δε δια της πάνω σε αυτή την βάση ειρηνικής συνεργασίας και δημιουργίας. Υπ' αυτή την έννοια, και πάντοτε τηρουμένων των ιστορικών αναλογιών, η Συνθήκη Ειρήνης της Βεστφαλίας υπήρξε ένα είδος προπομπού για τις Συνθήκες που οδήγησαν, κατά τον 20^ο αιώνα, στην ίδρυση τόσο της Κοινωνίας των Εθνών, μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, όσο και του ΟΗΕ, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ως ένα δε βαθμό και στην ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων οι οποίες πήραν τελικώς την μορφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2. **Δεύτερον**, η διαμόρφωση της σύγχρονης έννοιας της Κυριαρχίας –εξ ου και ο όρος «*Βεστφαλιανή Κυριαρχία*»– ως θεσμικού και πολιτικού οιονεί υπαρξιακού στοιχείου του Έθνους-Κράτους. Το οποίο στην πορεία, με τα πρόσθετα θεσμικοπολιτικά χαρακτηριστικά της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, εμπέδωσε το θεμέλιο και την βάση του εν γένει Δημοκρατικού Πολιτισμού στην Ευρώπη αλλά και ευρύτερα στην Δύση.

Γ. Την αρχική ευφορία του τέλους του Ψυχρού Πολέμου με την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, το 1990, η οποία προοιωνιζόταν μία νέα εποχή οριστικής εδραίωσης των κατά τ' ανωτέρω κεκτημένων του Διεθνούς Δικαίου και της Κυριαρχίας ως καταλυτών για την ειρηνική συνύπαρξη και δημιουργία Λαών και Κρατών παγκοσμίως, διαδέχθηκε σύντομα η καταθλιπτική μετάβαση σε μία νέα τάξη πραγμάτων. Η οποία έχει αρχίσει να θέτει στο περιθώριο τόσο την, ήδη βεβαίως προβληματική από καιρό, κανονιστική ισχύ του Διεθνούς Δικαίου όσο και

την εμβληματική αρχή του σεβασμού της Κυριαρχίας των Κρατών, την οποία ενισχύουν ευεργετικώς οι θεσμοί της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας και των σύστοιχων θεσμικών αντίβαρων της, δηλαδή των εγγυήσεων της Διάκρισης των Εξουσιών, του Κράτους Δικαίου και του σεβασμού των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Απλή παρατήρηση του διεθνούς γίνεσθαι αρκεί για να καταδείξει ότι, με καίρια την ευθύνη των πλανητικών δυνάμεων με επικεφαλής τις ΗΠΑ, οι εν γένει Διεθνείς Σχέσεις, από την κήρυξη ενός πολέμου έως τις διαδικασίες ειρήνευσης, κάθε άλλο παρά διέπονται από το Διεθνές Δίκαιο. Έτσι την ισχύ του Διεθνούς Δικαίου υποκαθιστά σταδιακώς το «*δίκαιο*» της ισχύος εκείνων που κυριαρχούν στην παγκόσμια σκηνή. Οι οποίοι μάλιστα καταφέρονται απροκαλύπτως εναντίον του Διεθνούς Δικαίου με πρωτοφανή έπαρση, δίχως να υπολογίζουν ότι η στάση τους αυτή συνιστά δείγμα αυθαιρεσίας που δυναμιτίζει τις ίδιες τις ρίζες του κοινού μας Πολιτισμού, ιδίως δε τις ρίζες του Ανθρωπισμού, της Δημοκρατίας και της Δικαιοσύνης, άρα και τις ανθρωπιστικές και δημοκρατικές ρίζες των Κρατών των οποίων ηγούνται. Πέραν τούτου, οι πολεμικές συρράξεις διαδέχονται η μία την άλλη, σε βαθμό που αρχίζουν να παίρνουν τα χαρακτηριστικά μίας αδήριτης καθημερινότητας. Με βάση δε το γεγονός ότι τα κίνητρα των συρράξεων αυτών είναι προδήλως οικονομικά –με απώτερη στόχευση την κατάκτηση της οικονομικής επικυριαρχίας– τέτοιοι πόλεμοι έχουν πλέον όλα τα χαρακτηριστικά ενός Παγκόσμιου Οικονομικού Πολέμου. Πολέμου του οποίου τα συμπτώματα δεν έχουμε ακόμη αντιληφθεί ακριβώς γιατί είναι πρωτόγνωρα και, επομένως, οι επ’ αυτών πενιχρές εμπειρίες του παρελθόντος δεν μας βοηθούν να τα αποκρυπτογραφήσουμε.

Α. Οι ίδιες ως άνω καταστάσεις εξηγούν πώς και γιατί η Κυριαρχία των Κρατών, της οποίας αναντικατάστατη θεσμική εγγύηση είναι το Διεθνές Δίκαιο, χάνει με γεωμετρική πρόοδο τα εγγενή χαρακτηριστικά της. Και έτσι οδηγεί τα Κράτη αυτά σε ένα καθεστώς δορυφόρων που απλώς καλούνται να επιλέξουν στο διεθνές στερέωμα τον «*αστέρα*» γύρω από τον οποίο θα περιστρέφονται. Μία τέτοια απώλεια των θεσμικών κυριαρχικών αρμών των ασθενέστερων Κρατών –άρα και των αρμών της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας τους– επειδή εξελίσσεται υπό την «*επικυριαρχία*» του «*οικονομικού*» επί του «*θεσμικού*» όπως προεκτέθηκε, έχει ως συνέπεια όχι μόνο την διεθνή αλλά και την οικονομική τους περιθωριοποίηση. Αναποτρέπτως δε και την διαμόρφωση των διαρκώς διευρυνόμενων πολυδιάστατων ανισοτήτων μεταξύ των Κρατών, όπως άλλωστε απέδειξαν με τις μελέτες τους οι Ντ. Ατζέμογλου, Σ. Τζόνσον και Τζ. Ρόμπινσον, που το 2024 τιμήθηκαν γι’ αυτές με το Νόμπελ Οικονομίας.

Ε. Ειρωνεία της τύχης! Στις 3 και 4 Νοεμβρίου 2022, λόγω του ότι λίγους μήνες νωρίτερα είχε αρχίσει, με ήδη εμφανείς τις σκοτεινές προοπτικές του, ο πόλεμος στην Ουκρανία, οι ΥΠΕΞ της G7 –ΗΠΑ, Γερμανίας, Γαλλίας, Μ. Βρετανίας, Ιταλίας, Ιαπωνίας και Καναδά, με συμμετοχή και της Ευρωπαϊκής Ένωσης– συνήλθαν στο Μύνστερ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας σε ένα είδος «*Διάσκεψης Ειρήνης*». Οι συνειρμοί για μία «*νέα Συνθήκη Ειρήνης της Βεστφαλίας*», με στόχο την θωράκιση της παγκόσμιας ειρήνης, ήταν κάτι παραπάνω από εμφανείς. Η παταγώδης αποτυχία της Διάσκεψης αυτής μάλλον ήχησε ως το «*κύκνειο άσμα*» του σύγχρονου Διεθνούς Δικαίου. Περαιτέρω δε και ως το «*κύκνειο άσμα*» αναφορικά με ό,τι έχει απομείνει από τα κεκτημένα της Συνθήκης Ειρήνης της Βεστφαλίας του 1648. Οπότε το μείζον διακύβευμα της εποχής μας για την τύχη του Πλανήτη μας μάλλον πρέπει να συμπυκνωθεί στο ακόλουθο δίλλημα : Κατά κύριο λόγο εμείς, οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέτοχοι του ιστορικού Πολιτισμού της, θα δεχθούμε, υπό την επικράτηση μίας μοιρολατρικής επιμηθείκής λογικής, να γυρίσουμε πίσω στην προ του 1648 εποχή του

αυταρχισμού και της πολεμικής αναρχίας; Ή θα υπερασπισθούμε, με ό,τι μέσα διαθέτουμε και με όποιο κόστος, την Ειρήνη, την Δημοκρατία και την Δικαιοσύνη, εν τέλει δε τον Άνθρωπο και τον Ανθρωπισμό;

III. Ο «αιφνιδιασμός» της αδύναμης Ευρωπαϊκής Ένωσης από την δεύτερη εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ

Είναι βέβαιο ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση «αιφνιδιάστηκε» -και κακώς- και από την δεύτερη εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ και από τα σχέδιά του, πιστεύοντας ότι ήταν προεκλογικές υπερβολές δίχως αξιόλογες προοπτικές εφαρμογής τους στην πράξη.

A. Όμως όπως τονίστηκε κακώς «αιφνιδιάστηκε», και διότι ήταν προβλέψιμη η εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ και διότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν νομιμοποιείται, με βάση την Ιστορία της και τον Πολιτισμό της, να παριστάνει τον «κριτή» των ΗΠΑ προκειμένου να δικαιολογήσει τις ελλείψεις της. Οφείλει πρωτίστως να κοιτάξει τα του οίκου της, ενθυμούμενη τα λόγια του Πάλμερστον, ως ΥΠΕΞ της Μεγάλης Βρετανίας, στην Βουλή των Κοινοτήτων, το 1850: Στις διεθνείς σχέσεις δεν υπάρχουν φιλίες αλλά συμφέροντα. Κατά συνέπεια εκείνη ευθύνεται για το ότι οι ΗΠΑ του Ντόναλντ Τραμπ της φέρονται υποτιμητικά. Και αυτό γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα είναι περισσότερο «αδύναμη» από ποτέ, ήτοι αφότου δημιουργήθηκε ως ενιαία διεθνής οντότητα, το 1993, με την Συνθήκη του Μάαστριχτ και ως Ένωση των προϋφιστάμενων Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

B. Τούτο οφείλεται στο ότι οι βασικές αντηρίδες, πάνω στις οποίες θεμελιώθηκε και στηρίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά την Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν απέκτησαν τις απαιτούμενες ρίζες και δεν λειτουργούν αποτελεσματικώς, έτσι ώστε να εγγυηθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον ανάλογο σεβασμό προς αυτή εκ μέρους των τρίτων. Πριν απ' όλα ο πυλώνας της ΚΕΠΠΑ δεν οργανώθηκε ποτέ στοιχειωδώς, δοθέντος ότι σήμερα δεν υπάρχει ούτε συγκροτημένη Κοινή Εξωτερική Πολιτική ούτε πλήρως δομημένη Πολιτική Ασφάλειας. Επίσης, στο οικονομικό πεδίο η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι «ατελής». Διότι υπάρχει μόνο μια στοιχειώδης «*Νομισματική Ένωση*» διά της Ευρωζώνης, όχι όμως και μια πραγματική «*Οικονομική Ένωση*». Μάλλον υπάρχουν τόσες οικονομικές πολιτικές όσα και τα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός το οποίο καθιστά άκρως επισφαλές και το εύρος της νομισματικής εμβέλειας του Ευρώ στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Οικονομίας. Και αυτό είναι καταλυτικό για το σύνολο και την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως έδειξε και η πρόσφατη έκθεση του Μάριο Ντράγκι. Με απλές λέξεις, υπό τα δεδομένα αυτά η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να αποτελέσει πλανητική Οικονομική Δύναμη, ενώ η επενδυτική αξία του Ευρώ διεθνώς αποβαίνει εκ προοιμίου υπονομευμένη.

IV. Οι διαχρονικές αναθεωρητικές βλέψεις της Τουρκίας εις βάρος της Ελλάδας και του Ελληνισμού

Οι διαχρονικώς προκλητικώς αναθεωρητικές -και στρατηγικού χαρακτήρα γι' αυτήν- βλέψεις της Τουρκίας έναντι της Ελλάδας και του Ελληνισμού, ιδίως στην εποχή του Ταγίπ Ερντογάν, οι οποίες αγνοούν εντελώς το Διεθνές Δίκαιο και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, είναι κατά βάση τρεις:

Α. Πρώτον, η εν τέλει περιέλευση της Κύπρου υπό τον πλήρη έλεγχό της. Γεγονός το οποίο αποδεικνύεται ευχερώς και εκ του ότι η Τουρκία δεν επιδιώκει ούτε αποδέχεται κατ' ουσία λύση του Κυπριακού Ζητήματος με, έστω και στοιχειώδεις, όρους Διεθνούς Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου, στοχεύοντας αρχικώς στην διχοτόμηση και στο απώτερο μέλλον στον εγκλωβισμό της Κύπρου υπό την κυριαρχική της επιρροή.

Β. Δεύτερον, η οιονεί «*διχοτόμηση*» του Αιγαίου Πελάγους και η αντίστοιχη ισομερής συνεκμετάλλευση επ' αυτού, κατά κατάδηλη παραβίαση κάθε έννοιας των θεμελιωδών αρχών του Δικαίου της Θάλασσας του ΟΗΕ. «*Διήκουσα γραμμή*» ως προς τούτο είναι ο 25^{ος} μεσημβρινός, υπό την έννοια ότι δι' αυτού του τρόπου η Τουρκία «*διεκδικεί*» το 50% του Αιγαίου Πελάγους. Όταν σήμερα, πάντα κατά το Δίκαιο της Θάλασσας του ΟΗΕ, η εν προκειμένω επιρροή της εξαντλείται το πολύ στο 25%, ενώ το υπόλοιπο 75% αναλογεί στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, και πάντα σύμφωνα με το Δίκαιο της Θάλασσας του ΟΗΕ, έχοντας ως σημείο αναφοράς την Αιγιαλίτιδα Ζώνη στο Αιγαίο Πέλαγος εκατέρωθεν υπό το προσωρινό καθεστώς των 6 ν.μ., στην Ελλάδα αναλογεί το 43,5% και στην Τουρκία μόλις το 7,5%. Ενώ αν η Ελλάδα ασκήσει πλήρως το δικαίωμά της για επέκταση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στα 12 ν.μ. – φυσικά πάντοτε υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας του ΟΗΕ (κυρίως άρθρο 3)– στην Ελλάδα αναλογεί το 71,5% του Αιγαίου Πελάγους και στην Τουρκία μόλις το 8,7%. Τούτο και μόνον εξηγεί την αδιανόητη, από πλευράς Διεθνούς Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου, προβολή εκ μέρους της Τουρκίας του casus belli του 1995, χρονιάς που άρχισε να ισχύει το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας του ΟΗΕ.

Γ. Και, τρίτον, η δημιουργία συνθηκών μελλοντικής αυτονομίησης της όλης περιοχής της Ελληνικής Θράκης διά της δημιουργίας μίας ισχυρής δήθεν «*τουρκικής μειονότητας*». Ήτοι μίας δήθεν «*εθνικής μειονότητας*», η οποία ουδεμία νομική υπόσταση έχει ή μπορεί να έχει, ιδίως καθ' ο μέτρο έρχεται σε προφανή αντίθεση με κατ' ουσίαν καταστατικές διατάξεις της Συνθήκης της Λωζάνης του 1923. Διατάξεις οι οποίες αναγνωρίζουν στην Ελληνική Θράκη μόνο Θρησκευτική Μουσουλμανική Μειονότητα, και όχι βεβαίως, και μάλιστα καθ' οιονδήποτε τρόπο, εθνική «*τουρκική μειονότητα*».

1. **V. Το Κυπριακό Ζήτημα υπό το πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Δικαίου**

Την επομένη της εύθραυστης ειρήνης που επιτεύχθηκε στην Μέση Ανατολή, και με χρονικό ορίζοντα το προσεχές αλλά και το απώτερο μέλλον, είναι προφανές ότι τα γεωοικονομικά, γεωπολιτικά και γεωστρατηγικά δεδομένα στην Ανατολική Μεσόγειο αλλάζουν με ραγδαίους ρυθμούς, ιδίως υπό το πρίσμα της αξιοποίησης των ενεργειακών πηγών της περιοχής αυτής με πλήρη τήρηση κυρίως των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας του ΟΗΕ (UNCLOS) (Σύμβαση του Montego Bay του 1982), κατ' εξοχήν σε ό,τι αφορά την οριοθέτηση των Θαλάσσιων Ζωνών και πρωτίστως της Υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ). Και μόνον η γεωγραφική θέση της Κύπρου αναδεικνύει ευκρινώς ότι ο ρόλος της στο πλαίσιο των ως άνω μεγάλων αλλαγών στην Ανατολική Μεσόγειο είναι, οιονεί εκ φύσεως και εξ ορισμού, καθοριστικός. Περί τούτου αρκούν και μόνον οι «*μαρτυρίες*» από την μία πλευρά της Ελληνικής Πρωτοβουλίας για το Πολυμερές Σχήμα «5Χ5» στην Ανατολική Μεσόγειο με συμμετοχή Ελλάδας, Κύπρου, Αιγύπτου, Τουρκίας και Λιβύης, για συνεργασία σε κοινά ζητήματα όπως το Μεταναστευτικό, η Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και η

οριοθέτηση Θαλάσσιων Ζωνών. Και, από την άλλη πλευρά, του εντελώς πρόσφατου (6.11.2025) κοινού ανακοινωθέντος των Υπουργών Ενέργειας της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Ελλάδας, του Ισραήλ και των ΗΠΑ, καθώς και των Συμπροέδρων του Εθνικού Συμβουλίου Ενεργειακής Κυριαρχίας των ΗΠΑ (Συνεργασία 3+1), αναφορικά με την κοινή δέσμευσή τους για την προώθηση της ενεργειακής ασφάλειας και συνεργασίας στην Ανατολική Μεσόγειο ως βασικού παράγοντα σταθερότητας της περιοχής, με βασικούς άξονες την ενεργειακή ανάπτυξη και την προστασία των ενεργειακών υποδομών. Το εξαιρετικά ανησυχητικό γεγονός εν προκειμένω είναι ότι η προαναφερόμενη δεύτερη πρωτοβουλία (Συνεργασία 3+1) προώθησης της ασφάλειας και συνεργασίας στην Ανατολική Μεσόγειο και ο αντίστοιχος ρόλος της Κύπρου μάλλον προσεγγίζονται και σχεδιάζονται πάνω σε αμιγώς οικονομικές βάσεις, ενώ απουσιάζουν, σχεδόν παντελώς, οι απαραίτητες πρόσφορες θεσμικές εγγυήσεις, και ιδίως εκείνες που εδράζονται επί του Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα προς αυτή την ανησυχητική κατεύθυνση σηματοδοτεί η πρόσφατη συνέντευξη του πρέσβη των ΗΠΑ στην Άγκυρα κ. Τομ Μπάρακ. Στο πλαίσιο της συνέντευξης αυτής ο κ. Τομ Μπάρακ αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στην Ελλάδα, την Κύπρο και την Τουρκία και τόνισε την ανάγκη διαμόρφωσης νέων δομών επικοινωνίας για την εξομάλυνση των σχέσεών τους. Δομών όμως που στηρίζονται αποκλειστικώς επί της οικονομικής συνδεσιμότητας για έναν θεσμοθετημένο διάλογο στην ευρύτερη περιοχή, από την Κασπία έως την Μεσόγειο. Έτσι όμως ο κ. Τομ Μπάρακ απέφυγε επιμελώς να διευκρινίσει πάνω σε ποια θεσμική και κανονιστική βάση θα θεμελιωθεί αυτή η οικονομική συνδεσιμότητα, με την πρόσθετη παρατήρηση ότι από το σκεπτικό του απουσίαζε επιδεικτικώς οιαδήποτε αναφορά στο Διεθνές Δίκαιο και στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Ο προφανής κίνδυνος που ελλοχεύει εξ αιτίας μιας τέτοιας αόριστης τοποθέτησης είναι το όλο εγχείρημα να βασισθεί στα αμιγώς οικονομικά κριτήρια μίας δήθεν «*δίκαιης διανομής*», με πρόδηλη περιθωριοποίηση ή και παντελή αγνόηση του Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Δικαίου, κατ' εξοχήν δε του Δικαίου της Θάλασσας του ΟΗΕ. Οπότε και η μοίρα της Κύπρου σε έναν τέτοιο σχεδιασμό θα κριθεί όχι με βάση τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Δικαίου, αλλά πάνω στην «*προκρούστεια κλίνη*» της «*επικυριαρχίας*» του «*οικονομικού*» επί του «*θεσμικού*». Κάτι το οποίο από πλευράς Ελλάδας και Κύπρου πρέπει να θεωρείται αδιανόητο και, άρα, εκ προοιμίου απορριπτέο.

Α. Για τον λόγο αυτό είναι προφανής η ανάγκη να καταστούν ευθύς εξ αρχής σαφή, από την πλευρά της Ελλάδας και της Κύπρου και τα εξής: Ο καίριος ρόλος της Κύπρου στο πεδίο της κατά τα προεκτεθέντα ενεργειακής ασφάλειας και συνεργασίας στην Ανατολική Μεσόγειο -άρα και της σταθερότητας στην περιοχή αυτή- συνάγεται ευκρινώς και από τα σημεία του προμνημονευόμενου κοινού ανακοινωθέντος, τα οποία επικεντρώνονται στην αδήριτη ανάγκη αφενός προγραμματισμού και εκτέλεσης ευρύτερων έργων περιφερειακής διασύνδεσης, εν εξελίξει αλλά και μελλοντικών. Και, αφετέρου, στήριξης του στόχου διαφοροποίησης των ενεργειακών πηγών της περιοχής, με αντίστοιχη μείωση της εξάρτησης από μη «*φιλικούς*» παράγοντες αλλά και ενίσχυση της συνδεσιμότητας μεταξύ «*ομοϊδεατών*» φιλικών περιφερειακών εταίρων. Για να διαδραματίσει στο ακέραιο τον συγκεκριμένο αυτό ρόλο της η Κυπριακή Δημοκρατία πρέπει προηγουμένως να λυθεί το Κυπριακό Ζήτημα με πλήρη εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Δικαίου, ώστε το εν λόγω Κράτος να μπορεί να θωρακισθεί, επίσης στο ακέραιο και καταλλήλως, σε ό,τι αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων του και την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του ως Κράτους-Μέλους της Διεθνούς Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατ' ακρίβεια δε η Κυπριακή Δημοκρατία πρέπει να επανέλθει στο καθεστώς προ της προκλητικώς παράνομης τουρκικής εισβολής και κατοχής. Δηλαδή στο

καθεστώς μιας Δημοκρατίας η οποία μπορεί να ασκεί, επίσης στο ακέραιο, τουλάχιστον την *stricto sensu* Κυριαρχία της και όλα, ανεξαιρέτως, τα Κυριαρχικά της Δικαιώματα, με έμφαση σε εκείνα τα οποία θεσπίζει και κατοχυρώνει το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας του ΟΗΕ. Δυστυχώς, έως τώρα και μολονότι η Κυπριακή Δημοκρατία κλείνει δύο δεκαετίες ως πλήρες Κράτος-Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) ουδέποτε ενεργοποιήθηκε επαρκώς -και οπωσδήποτε υπό όρους που ανταποκρίνονται στην Αρχή της Αλληλεγγύης προεχόντως κατά τις διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 7 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ)- υπέρ της Κύπρου και εις βάρος της Τουρκίας. Οι μέσω της ΚΕΠΠΑ κυρώσεις εναντίον της Τουρκίας για την κατάφωρη παραβίαση του Ευρωπαϊκού Δικαίου και του Διεθνούς Δικαίου εις βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας απουσιάζουν επιδεικτικώς, ενώ ουδέποτε η Χώρα αυτή πιάστηκε, ουσιαστικώς, για την υπό όρους Ευρωπαϊκού Δικαίου και Ευρωπαϊκής Νομιμότητας επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος. Δηλαδή υπό όρους ομοσπονδιακού τύπου Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, όπως απαιτεί το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο. Σύμφωνα λοιπόν με τα όσα παρατέθηκαν προηγουμένως, επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος είναι νοητή και αποδεκτή εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυπριακής Δημοκρατίας μόνον υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που θέτουν το Διεθνές Δίκαιο και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, φυσικά δίχως ουδεμία έκπτωση οιασδήποτε μορφής. Δοθέντος ότι μόνον έτσι μπορεί η λύση του Κυπριακού Ζητήματος να είναι δίκαιη και βιώσιμη. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο παρατηρούνται τα εξής:

B. Το Διεθνές Δίκαιο

Το Διεθνές Δίκαιο προσδιορίζει τις κατ' ελάχιστο προϋποθέσεις επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος με πλειάδα ρυθμίσεων.

1. Στις ρυθμίσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται, οπωσδήποτε, και τα κάθε είδους κανονιστικού περιεχομένου Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας τα οποία είναι, και μάλιστα κατ' επανάληψη και ποικιλοτρόπως, απεριφράστως καταδικαστικά για την Τουρκία ήδη από το 1974, όταν και συντελέστηκε η βάρβαρη εισβολή στην Επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Υπενθυμίζεται, ότι τα πιο κρίσιμα εν προκειμένω Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας υπήρξαν -και παραμένουν- προεχόντως τα εξής:

α) Πριν απ' όλα το αρχικό, βασικό, Ψήφισμα της 20.7.1974 αρ. 353/1974, για την απερίφραστη καταδίκη της τουρκικής εισβολής και για την έκκληση-απόφαση πλήρους σεβασμού της Ανεξαρτησίας, της Κυριαρχίας και της Εδαφικής Ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το Ψήφισμα αυτό επαναβεβαιώθηκε και συμπληρώθηκε επί το αυστηρότερο - ιδίως λόγω της συνέχισης και επέκτασης της τουρκικής εισβολής το 1974, της επίδειξης προκλητικής αδιαλλαξίας εκ μέρους της Τουρκίας και της από ανθρωπιστική έποψη θλιβερής κατάστασης των προσφύγων- με τα διαδοχικά Ψηφίσματα της 23.7.1974, αρ. 354/1974, 1.8.1974, αρ. 355/1974, 14.8.1974, αρ. 357/1974, 15.8.1974, αρ. 358/1974, 15.8.1974, αρ. 359/1974, 16.8.1974, αρ. 360/1974, 30.8.1974, αρ. 361/1974 και 13.12.1974, αρ. 364/1974.

β) Και ύστερα το, καθοριστικής σημασίας για την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος κατά τρόπο σύμφωνο με το Διεθνές Δίκαιο, Ψήφισμα της 12.3.1975 αρ. 367/1975, με το οποίο καταδικάστηκε, επίσης απεριφράστως, και θεωρήθηκε παντελώς ανυπόστατη η μονομερής, από

πλευράς Τουρκίας, απόφαση της 13.2.1975 για την δημιουργία του διεθνώς πλήρως απομονωμένου έκτοτε ψευδοκράτους της «*Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου*». Σημειωτέον, ότι το ως άνω Ψήφισμα συμπληρώθηκε, ειδικώς ως προς τους κατά το Διεθνές Δίκαιο επιβεβλημένους όρους επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος, με τα Ψηφίσματα της 18.11.1983, αρ. 541/1983, 11.5.1984, αρ. 550/1984, 12.3.1990, αρ. 649/1990, 10.4.1992, αρ. 750/1992, 25.11.1992, αρ. 789/1992 και 29.6.1999, αρ. 1251/1999. Συγκεκριμένα δε με τα τελευταία αυτά Ψηφίσματα έγινε -και έκτοτε γίνεται παγίως- δεκτό ότι η σύμφωνη με το Διεθνές Δίκαιο λύση του Κυπριακού Ζητήματος προϋποθέτει, κατ' ελάχιστο, πως η Κυπριακή Δημοκρατία πρέπει να είναι, δίχως άλλους όρους και προϋποθέσεις, Ανεξάρτητο Κράτος, με μία και μόνη Κυριαρχία, μία και μόνη Διεθνή Προσωπικότητα και μία και μόνη Ιθαγένεια, οργανωμένο πολιτειακώς υπό την μορφή Δικαιονομικής και Διζωνικής Ομοσπονδίας -άρα αποκλεισμένου, οιονεί εξ ορισμού, του Συνομοσπονδιακού Κράτους- ενώ συνακόλουθα απορρίπτεται, και μάλιστα κατηγορηματικώς, κάθε «*προοπτική*» διχοτόμησης ή απόσχισης.

2. Περαιτέρω, για την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος βαρύνουσα είναι η σημασία των ρυθμίσεων του Δικαίου της Θάλασσας του ΟΗΕ. Κυρίως δε των ρυθμίσεων της αναφορικά με την *stricto sensu* Κυριαρχία και με τα επιμέρους Κυριαρχικά Δικαιώματα των Κρατών-Μελών της Διεθνούς Κοινότητας και του ΟΗΕ.

α) Σύμβαση η οποία, όπως επισημάνθηκε ήδη ακροθιγώς, καταρτίστηκε το 1982 -ως «*Σύμβαση του Montego Bay*»- και άρχισε να ισχύει από το 1995. Και Σύμβασης στην οποία έχει προσχωρήσει αυτοτελώς -ήτοι ως νομικό πρόσωπο, πέραν των νομικών προσώπων των Κρατών-Μελών της- η Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1998. Γεγονός που σημαίνει πως η Σύμβαση αυτή αποτελεί έκτοτε και αναπόσπαστο μέρος του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου, το οποίο αυτονοήτως δεσμεύει πέραν της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όλα τα Κράτη-Μέλη της. Πρέπει δε να δεσμεύει, σύμφωνα με τα Κριτήρια της Κοπεγχάγης του 1993 και της Μαδρίτης του 1995 όπως διαρκώς επικαιροποιούνται, και τα υποψήφια προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση Κράτη -όπως π.χ. η Τουρκία- κατά τις διατάξεις των άρθρων 6 παρ.1 και 49 της ΣΕΕ.

β) Ανεξαρτήτως τούτου, και σύμφωνα με την νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, η προμνημονευόμενη Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας δεσμεύει και Κράτη, τα οποία δεν έχουν προσχωρήσει σε αυτή -όπως και η Τουρκία- διότι, λόγω του ότι εν πάση περιπτώσει έχει προσχωρήσει σε αυτή ικανός αριθμός Κρατών-Μελών της Διεθνούς Κοινότητας, παράγει πλέον γενικώς παραδεδεγμένους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, δεσμευτικούς *erga omnes*. Δηλαδή ακόμη και για τα Κράτη-Μέλη της Διεθνούς Κοινότητας που δεν την έχουν γραπτώς αποδεχθεί. Αυτό ισχύει τόσο περισσότερο για την Τουρκία όσο, καθώς η αντιφατική και προκλητική εξωτερική πολιτική της το αποδεικνύει, αποδέχεται την Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας «*κατά το δοκούν*», όπως προκύπτει ανενδοιάστως και από την υπογραφή μεταξύ αυτής και της τότε φερόμενης ως Κυβέρνησης της Λιβύης του νομικώς παντελώς ανυπόστατου «*τουρκολιβυκού μνημονίου*», του 2019. Επισημαίνεται -προκειμένου να το προβάλλουμε αδιαλείπτως διεθνώς, κάτι το οποίο δυστυχώς δεν συμβαίνει με την απαιτούμενη σταθερότητα και «*καθαρότητα*»- ότι το νομικώς παντελώς ανυπόστατο του «*τουρκολιβυκού μνημονίου*» έχει ρητώς αποδεχθεί η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με την σαφή απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2019. Η δε «*πρωτοκόλληση*» του «*μνημονίου*» τούτου από τον ΟΗΕ το 2020 ουδένα νομικό κύρος προσθέτει ή διασφαλίζει σε αυτό αφού, όπως έχει αποδείξει η σχετική πρακτική

τέτοιων «*πρωτοκολλήσεων*» διεθνών κειμένων, πρόκειται για καθαρώς τυπική διαδικασία που ουδόλως σχετίζεται με την αναγνώριση της «*κανονιστικής δυναμικής*» των ποικιλόμορφων ως άνω κειμένων.

Γ. Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο

Πολύ περισσότερο βαρύνουσα όμως για την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος είναι η σημασία και η επιρροή του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Και τούτο διότι, όπως ήδη τονίσθηκε, η Κυπριακή Δημοκρατία είναι πλήρες Κράτος-Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του «*σκληρού πυρήνα*» της, της Ευρωζώνης. Κατά τούτο δεν νοείται δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού Ζητήματος αν αυτή δεν είναι πλήρως σύμφωνη με το σύνολο του Ευρωπαϊκού Δικαίου, πρωτίστως δε με τις θεμελιώδεις θεσμικές συντεταγμένες του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου. Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, κατ' εξοχήν μέσω της θεμελιώδους για την θεσμική υπόσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ΣΕΕ (άρθρα 1-12), θέτει συγκεκριμένες βασικές προϋποθέσεις ως προς την νομική και θεσμική υπόσταση ενός Κράτους, προκειμένου να είναι σε θέση να αποτελέσει, με την απαραίτητη αποτελεσματικότητα και διάρκεια, Κράτος-Μέλος της. Δηλαδή έτσι ώστε η συμμετοχή του στο Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα να μην υπονομεύει, *de jure* και *de facto*, την θεσμική και πολιτική συνοχή και προοπτική του, αρχής γενομένης από την συνεχή και αποτελεσματική εφαρμογή στην πράξη όλων, ανεξαιρέτως, των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης Τάξης.

Δ. Οι κατ' ελάχιστο προϋποθέσεις επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος κατά το Διεθνές Δίκαιο και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο

Από τα όσα ήδη παρατέθηκαν καθίσταται προφανές ότι η επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος, με πλήρη τήρηση των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Δικαίου, πρέπει να πληροί, εν συνόλω, τις εξής προϋποθέσεις:

1. **Πρώτον**, η Κυπριακή Δημοκρατία πρέπει να έχει την πολιτειακή μορφή το πολύ Ομοσπονδιακού Κράτους, κατά τα Διεθνή και κυρίως κατά τα Ευρωπαϊκά αντίστοιχα πρότυπα. Ουδενία μορφή Συνομοσπονδίας, ευθεία ή συγκεκριμένη, είναι ανεκτή. Και τούτο πρωτίστως διότι πέραν του ότι μία τέτοια «*λύση*» είναι, εξ ορισμού, θνησιγενής και εξυπηρετεί μόνο τις βλέψεις και τα συμφέροντα της Τουρκίας με το να οδηγεί σε ουσιαστική πολιτειακή αποσύνθεση την Κυπριακή Δημοκρατία, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τον πυρήνα του πρωτογενούς Ευρωπαϊκού Δικαίου. Κυρίως δε με τις διατάξεις της ΣΕΕ, ως προς την πολιτειακή μορφή και την κυριαρχία των Κρατών-Μελών της. Πραγματικά, αποτελεί κοινό νομικό και πολιτικό «*τόπο*» ότι Συνομοσπονδιακό Κράτος δεν μπορεί να είναι Κράτος-Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δοθέντος ότι δεν δύναται, εκ φύσεως, ν' ανταποκριθεί, μεταξύ άλλων, στις απαιτήσεις επαρκούς τήρησης του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου. Αυτό και μόνον αποδεικνύει, δίχως αμφιβολία, μεταξύ άλλων και ότι το περιβόητο «*σχέδιο Ανάν*» για την Κύπρο όχι μόνο δεν υπήρξε «*χαμένη ευκαιρία*» αλλά, όλως αντιθέτως, αν εφαρμοζόταν -και με δεδομένο το ότι κατέληγε στην δημιουργία κράτους συνομοσπονδιακού τύπου- θα οδηγούσε, νομοτελειακώς, στην διάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας και στην αποχώρησή της από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. **Δεύτερον**, η Κυπριακή Δημοκρατία πρέπει να στηρίζεται, καθ' ολοκληρία, στις θεμελιώδεις αρχές της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, ως θεσμικής εγγύησης της Ελευθερίας *in globo*. Άρα ως θεσμικής εγγύησης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όχι μόνο κατά το Εθνικό Δίκαιο αλλά και κατά το Διεθνές Δίκαιο και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο.
3. **Τρίτον**, η Κυπριακή Δημοκρατία πρέπει να έχει, ως μέλος της Διεθνούς Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μία Διεθνή Νομική Προσωπικότητα.
4. **Τέταρτον**, στην Κυπριακή Δημοκρατία νοείται μία, και μόνον, Ιθαγένεια.
5. **Πέμπτον**, η Κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας πρέπει να είναι πλήρης, με εξίσου πλήρη σεβασμό όλων, ανεξαιρέτως, των διατάξεων του Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Τούτο σημαίνει πληρότητα και της *stricto sensu* Κυριαρχίας της - π.χ. σε ό,τι αφορά την εδαφική της ακεραιότητα, τα σύνορά της, την αιγιαλίτιδα ζώνη της κ.λπ.- και της *lato sensu* Κυριαρχίας της, άρα την πλήρη άσκηση όλων, δίχως οιαδήποτε διάκριση, των Κυριαρχικών της Δικαιωμάτων, με επίκεντρο τα Δικαιώματά της επί του συνόλου των Θαλάσσιων Ζωνών της κατά το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, π.χ. επί της Υφαλοκρηπίδας της και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της. Ουδεμία δε επιρροή ασκεί επ' αυτού, όπως ήδη διευκρινίσθηκε, το ότι η Τουρκία δεν έχει προσχωρήσει στην ως άνω Διεθνή Σύμβαση αφού αυτή, κατά την νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, παράγει διεθνώς παραδεδωμένους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου οι οποίοι ισχύουν *erga omnes*.
6. **Έκτον** -και κατά συνέπεια- επί της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν είναι επιτρεπτό να παραμένουν, κατ' ουδένα τρόπο, στρατεύματα κατοχής ούτε να ισχύουν, επίσης κατ' ουδένα τρόπο, εγγυήσεις τρίτων. Και στις «εγγυήσεις» αυτές περιλαμβάνονται ενδεχόμενες «εγγυήσεις» και της Μεγάλης Βρετανίας, ιδίως αφότου συντελέσθηκε το Brexit.
7. Και, **έβδομον**, τα προεκτεθέντα συνεπάγονται ότι από την Κυπριακή Δημοκρατία πρέπει να αποχωρήσουν, χωρίς όρους και προϋποθέσεις, οι «έποικοι», τους οποίους εγκατέστησε παρανόμως, σύμφωνα μάλιστα με την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η Τουρκία και να επανέλθουν οι αναγκαστικώς αποχωρήσαντες από τις εστίες τους, λόγω της τουρκικής εισβολής, πρόσφυγες, ανακτώντας στο ακέραιο όλα τα κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αλλά και κατά τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης Δικαιώματά τους.

Ε. Η στάση της Διεθνούς Κοινότητας και του ΟΗΕ

Όσο για την Διεθνή Κοινότητα και τον ΟΗΕ, η κατ' αποτέλεσμα «ισότιμη» αντιμετώπιση Τουρκίας και Κύπρου -δηλαδή του «θύτη» με το «θύμα» της τουρκικής εισβολής και κατοχής- κατά την λογική της ανοχής των ατέρμονων και κενών περιεχομένου συζητήσεων μεταξύ των δύο μερών, δείχνει πόσο στις μέρες μας το Διεθνές Δίκαιο, με αποκλειστική ευθύνη της ίδιας της Διεθνούς Κοινότητας και του ΟΗΕ, συντίθεται όχι τόσο από *leges perfectae*, αλλά σε πολλές περιπτώσεις από *leges minus quam perfectae* ή και *leges imperfectae*. Ελλάδα και Κύπρος, λοιπόν, στέλλοντας το μήνυμα ότι δεν είναι διατεθειμένες να δεχθούν αυτή την οιονεί «*χειμέρια νάρκη*» της ΚΕΠΠΑ και της Διεθνούς Νομιμότητας πρέπει να θέσουν, ως Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Διεθνούς Κοινότητας, προ των ευθυνών τους τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς και εκείνους της Διεθνούς Κοινότητας επισημαίνοντας, χωρίς

περιστροφές, υποχωρήσεις και υπαναχωρήσεις, και τα εξής: Όπως όλοι στεκόμαστε σήμερα στο πλευρό της Ουκρανίας, καταδικάζοντας απεριφράστως και εμπράκτως το πολεμικό έγκλημα της Ρωσίας, στην ίδια γραμμή υπεράσπισης της Ευρωπαϊκής Νομιμότητας και της Διεθνούς Νομιμότητας πρέπει να καταδικασθεί -με χρησιμοποίηση του veto αν χρειασθεί σε μελλοντικές αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης- απεριφράστως και εμπράκτως και η συνεχιζόμενη εγκληματική τακτική της Τουρκίας εις βάρος της Μαρτυρικής Κύπρου. Διότι η επιλεκτική εφαρμογή της Διεθνούς και της Ευρωπαϊκής Νομιμότητας οδηγεί, μοιραίως, στην ουσιαστική αναίρεσή τους.

VI. Οι στρεβλώσεις των κανόνων αναθεώρησης του Συντάγματος υπονομεύουν νομοτελειακά την θεσπισμένη αυστηρότητά του

Η ιστορική αποτίμηση της *ratio revisendae constitutionis* στο πεδίο των αναθεωρήσεων του Συντάγματος του 1975, διαδοχικώς το 1986, το 2001, το 2008 και το 2019, μας παραπέμπει, αναγκάως, σε μια έστω και συνοπτικώς κωδικοποιημένη υπενθύμιση των λόγων θέσπισης των διατάξεων του άρθρου 110 του Συντάγματος, των σχετικών με την *lege artis* αναθεώρησή του. Και στο σημείο αυτό, προφανώς για λόγους πιστής απόδοσης της συνταγματικής μας πραγματικότητας και πρακτικής, πρέπει να τονισθεί ότι υπό το καθεστώς εφαρμογής του ισχύοντος Συντάγματος του 1975 είναι η πρώτη φορά στην συνταγματική μας ιστορία που και οι διατάξεις του κατά κανόνα εφαρμόζονται, ως προς σημαντικό μέρος, ικανοποιητικώς και οι αναθεωρήσεις του ξεκινούν και ολοκληρώνονται με πιστή τήρηση των ειδικών προς τούτο διαδικαστικών συνταγματικών προβλέψεων. Γεγονός το οποίο συνεπάγεται και ότι από το 1975 και ύστερα βιώνουμε, τηρουμένων των ιστορικών αναλογιών, την πιο ομαλή περίοδο συνταγματικώς ρυθμισμένης διακυβέρνησης στην ιστορία του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Για την ως άνω αναδρομή στις κανονιστικές ρίζες των διατάξεων του άρθρου 110 περί αναθεώρησης του Συντάγματος ίσως κάποιος αντιτείνει ότι πρόκειται για στοιχειώδεις νομικές έννοιες και γνώσεις, κοινώς γνωστές και αποδεκτές τουλάχιστον στην *latu sensu* Νομική μας Κοινότητα. Όμως μάλλον κάτι τέτοιο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, αν αντιληφθούμε τι ήταν εκείνο που προκάλεσε τις ως άνω αναθεωρήσεις του Συντάγματος και πώς αυτές εξελίχθηκαν στην πράξη.

A. Μια βιωματική κατάθεση

Ήδη από την αφετηρία ας μου επιτραπεί να καταθέσω, φυσικά εν συντομία, την προσωπική μου εμπειρία. Δοθέντος ότι την μεν αναθεώρηση του Συντάγματος του 1986 την βίωσα ως Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, στις δε αναθεωρήσεις του Συντάγματος του 2001 και 2008 συμμετείχα ενεργώς ως μέλος των αντίστοιχων αναθεωρητικών Βουλών. Στην αναθεώρηση μάλιστα του Συντάγματος του 2001 μετείχα ως Εισηγητής αρχικώς και, στην συνέχεια, ως Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος της Νέας Δημοκρατίας, τότε Αξιωματικής Αντιπολίτευσης. Τέλος, την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2019 την βίωσα ως εν ενεργεία Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος ναι μεν κατά τον εκ του Συντάγματος ρόλο του δεν μετείχε, καθ' οιονδήποτε τρόπο, θεσμικώς στην αναθεωρητική διαδικασία, πλην όμως εκ συνταγματικού καθήκοντος την παρακολούθησα καθ' όλη την διάρκειά της, ήτοι και στις δύο φάσεις της, πολλώ μάλλον όταν μεταξύ των αναθεωρητέων διατάξεων περιλαμβάνονταν και οι περί εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας ρυθμίσεις του ισχύοντος Συντάγματος. Υπ' αυτό το βιωματικό πρίσμα θεωρώ ότι από τις κατά τ' ανωτέρω τέσσερις αναθεωρήσεις του

Συντάγματος μόνον εκείνες του 2001 και του 2008 – η τελευταία οπωσδήποτε ελλιπής λόγω των πολιτικών συνθηκών και σκοπιμοτήτων της εποχής- ολοκληρώθηκαν με πλήρη τήρηση του γράμματος και του πνεύματος των διατάξεων του άρθρου 110 του Συντάγματος, δηλαδή με πλήρη τήρηση όχι μόνο των διαδικαστικών αλλά και των ουσιαστικών, στην ολότητά τους, προϋποθέσεων αναθεώρησης του Καταστατικού μας Χάρτη. Ενώ κατά τις δύο άλλες βεβαίως και τηρήθηκαν πιστά κυρίως οι διαδικαστικές προϋποθέσεις των διατάξεων του άρθρου αυτού, όμως οι αναθεωρητικές πλειοψηφίες στις δύο Βουλές απομακρύνθηκαν, έστω και εν μέρει, από τον θεσμικώς δέοντα σεβασμό του ρυθμιστικού πνεύματός τους. Σεβασμό ο οποίος έγκειται – όπως θα επεξηγηθεί στην συνέχεια- στην δίχως άλλες πολιτικές σκοπιμότητες επικαιροποίηση των διατάξεων του Συντάγματος, ώστε μέσα από την επιβεβλημένη προσαρμογή τους στις *a posteriori* ουσιώδεις μεταβολές της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, *intra* και *extra muros*, να διατηρήσει την κανονιστική ικμάδα του ως υπέρτερης τυπικής ισχύος Καταστατικός Χάρτης. Καταστατικός Χάρτης ο οποίος συνιστά, ταυτοχρόνως, την βάση και την κορυφή της Έννομης Τάξης στο πλαίσιο των θεσμικών αντηρίδων της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας που εγγυώνται, προεχόντως, την ακώλυτη άσκηση των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατά τον θεσμικό προορισμό τους και την στήριξη των «*δίδυμων*» θεσμικών πυλώνων της Διάκρισης των Εξουσιών και του Κράτους Δικαίου. Αντίθετα λοιπόν προς τις προμνημονευόμενες επιταγές των διατάξεων του άρθρου 110 του Συντάγματος, οι στόχοι των αναθεωρήσεων του Συντάγματος του 1986 και του 2019 ήταν πολύ περισσότερο πολιτικοί και εμφανώς λιγότερο θεσμικοί. Δοθέντος ότι από την μια πλευρά μέσω της αναθεώρησης του 1986 επιδιώχθηκε, και τελικώς επήλθε, κυρίως η κανονιστική απομείωση του εν γένει ρυθμιστικού ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας και η εμπέδωση των βάσεων ενός καταδήλως πρωθυπουργοκεντρικού συστήματος. Και, από την άλλη πλευρά, μέσω της αναθεώρησης του Συντάγματος του 2019 -και προκειμένου να αποφεύγεται εν πάση περιπτώσει η προσφυγή σε πρόωρες εκλογές- καταργήθηκε η αυξημένη πλειοψηφία που διασφάλιζε την ουσιαστική συναινετική εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας, και μάλιστα σε σημείο ώστε αυτή να καθίσταται εφικτή ακόμη και με την σχετική πλειοψηφία των Βουλευτών, άρα ακόμη και από μία περιστασιακή κυβερνητική πλειοψηφία.

B. Η κανονιστική *sedes materiae* των διατάξεων του άρθρου 110 του Συντάγματος

Ύστερα από τα προεκτεθέντα επανέρχομαι στην ρυθμιστική κανονιστική φυσιογνωμία των διατάξεων του άρθρου 110 του Συντάγματος, υποστηρίζοντας ότι οι διατάξεις αυτές, κατά το γράμμα και το πνεύμα τους, θεσμοθετούν –ας μου επιτραπεί αυτή η θεωρητική μεταφορά- το «*κανονιστικό ένστικτο αυτοσυντήρησης και επιβίωσης*» του Συντάγματος. Και συγκεκριμένα την νομική εκείνη διεργασία, η οποία μέσα από την τήρηση των θεσπισμένων κατάλληλων διαδικαστικών και ουσιαστικών προϋποθέσεων έναρξης και ολοκλήρωσης της αναθεώρησης επιτρέπει στο Σύνταγμα, κατά την ίδια την θεσμική του υπόσταση, να διατηρεί αενάως αμείωτη –ή και έτι περαιτέρω ενισχυμένη κατά τις περιστάσεις- την κανονιστική του εμβέλεια και, συνακόλουθα, ισχύ του, προσαρμοζόμενο καταλλήλως στις επίσης αέναες μεταβολές της κοινωνικοοικονομικής υποδομής και πραγματικότητας που οφείλει να πλαισιώνει ρυθμιστικώς υπό όρους διαφάνειας και ρυθμιστικής ομαλότητας. Στην πράξη, ο εκ μέρους των ημετέρων πολιτικών ιθυνόντων θεσμικός εκφυλισμός των διατάξεων του Συντάγματος με απώτερο σκοπό και στόχο την με κάθε μέσο εκπλήρωση των επιδιωξέων τους, ο οποίος καταλήγει οιονεί νομοτελειακώς στην προϊούσα κανονιστική συρρίκνωσή τους, εμφανίστηκε κατά βάση με δύο τρόπους. Εκ των οποίων ο δεύτερος πλήττει κυρίως το θεσμικό κύρος των διατάξεων αλλά και

αυτού τούτου του ρυθμιστικού ρόλου του Συντάγματος. Ο πρώτος τρόπος ανάγεται, κατά τα ακροθιγώς προεκτεθέντα, στην μέθοδο της *in concreto* ερμηνείας και εφαρμογής των ισχυουσών διατάξεων του Συντάγματος όχι κατά το γράμμα και το πνεύμα τους, αλλά κατά τις επιδιώξεις των πολιτικών ιθυνόντων και, επέκεινα, κατά τις σκοπιμότητες τις οποίες εξυπηρετούν οι σχετικές αποφάσεις τους. Όπως είναι προφανές η μέθοδος αυτή, σε ό,τι αφορά τον έλεγχο της συνταγματικότητας των εκτελεστικών του Συντάγματος διατάξεων προκειμένου να προσαρμοσθούν στις κυβερνητικές επιδιώξεις, καταλήγει, μέσω μιας σαφώς παραμορφωτικής ερμηνείας των διατάξεων τούτων, όχι βεβαίως σε έναν γνήσιο έλεγχο συνταγματικότητας αλλά, *e contrario* και κατ' αποτέλεσμα, σε ένα είδος ελέγχου της νομιμότητας των εφαρμοστέων κατά περίπτωση ρυθμίσεων του Συντάγματος. Πρέπει δε να προστεθεί, και μάλιστα με ιδιαίτερη έμφαση, και ότι για να καταστεί εφικτή η κατά τα προμνημονευόμενα πραγμάτωση διά της κανονιστικής οδού των επιδιώξεων των πολιτικών ιθυνόντων, μέσω της διαστρεβλωτικής σύμφωνης με τις νομοθετικές ρυθμίσεις ερμηνείας των διατάξεων του Συντάγματος και του επέκεινα θεσμικώς αδιανόητου ελέγχου της νομιμότητας του Συντάγματος, απαιτείται, αναγκαιώς, και η σύμπραξη των λειτουργών της Δικαιοσύνης. Των οποίων η αντίστοιχη διευκόλυνση εν προκειμένω έχει αρκετές φορές διαπιστωθεί στο παρελθόν αλλά και σήμερα. Είναι άκρως χαρακτηριστικό το εντελώς πρόσφατο παράδειγμα του ελέγχου της συνταγματικότητας των διατάξεων νόμων, οι οποίοι θεσπίσθηκαν με αντικείμενο το καθεστώς επιλογής των μελών και τις αρμοδιότητες Ανεξάρτητων Αρχών, και δη συνταγματικών κατοχυρωμένων, όπως π.χ. το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) και η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ). Αυτή η δικαστική «*συνδρομή*» σε ό,τι αφορά την εκπλήρωση των κυβερνητικών επιδιώξεων δια της συρρίκνωσης του κανονιστικού περιεχομένου του Συντάγματος έχει φθάσει σε τέτοιο σημείο, ώστε όταν η αντισυνταγματικότητα των επίμαχων και επίδικων νομοθετικών ρυθμίσεων είναι κατάδηλη και δεν μπορεί να παρακαμφθεί επιστρατεύεται το «*φίλτρο*» του δικονομικώς απαράδεκτου. Ήτοι η εκ μέρους του αρμόδιου δικαιοδοτικού οργάνου -ακόμη και ανωτάτου- επίκληση λόγων του παραδεκτού για την τύποις απόρριψη του ασκηθέντος ένδικου βοηθήματος ή μέσου, με συνηθέστερο λόγο εκείνον της έλλειψης του απαιτούμενου προσωπικού, άμεσου και ενεστώτος έννομου συμφέροντος. Έτσι ώστε, δήθεν, το αντίστοιχο ένδικο βοήθημα ή μέσο να μην μετατρέπεται στην πράξη σε μια *actio popularis*. Και ο δεύτερος τρόπος ανάγεται στην ευθεία επέμβαση επί του ρυθμιστικού πλαισίου του Συντάγματος διά της αναθεώρησης διατάξεών του, όχι διότι το κανονιστικό τους περιεχόμενο δεν είχε θεσπισθεί επιτυχώς ως προς την αντιστοίχως επιδιωκόμενη *ratio constitutionis*, αλλά απλώς διότι οι ρυθμίσεις τους όσο και αν ερμηνεύονταν με την μέγιστη, ακόμη δε και σχεδόν διαστρεβλωτική, ευρύτητα δεν επέτρεπαν την εκπλήρωση των επιδιώξεων των ηγητόρων της Εκτελεστικής Εξουσίας -με άλλες λέξεις του Πρωθυπουργού και της Κυβέρνησης- κατά την επιδίωξη της ικανοποίησης των πολιτικών τους στόχων και σκοπιμοτήτων. Προς την κατεύθυνση αυτή συμπτύσσεται, εμφανώς και ευθέως, προσφάτως και μέρος της Νομικής Επιστημονικής Κοινότητας, όταν σπεύδει να ερμηνεύσει διατάξεις νόμων και κανονιστικών πράξεων όχι με βάση το ισχύον Σύνταγμα αλλά -κάτι εντελώς πρωτόγνωρο στα συνταγματικά μας δεδομένα- με όσα πρόκειται, κατά τις κυβερνητικές εξαγγελίες, να συμβούν ύστερα από προσεχή αναθεώρηση του Συντάγματος. Πρόκειται για μια νομικώς προδηλώς εσφαλμένη μέθοδο ερμηνείας του Συντάγματος με βάση την «*προσδοκία αναθεώρησής*» του. Μέθοδο η οποία οδηγεί, με ακόμη μεγαλύτερη διακινδύνευση, όχι μόνο προς την περαιτέρω κανονιστική συρρίκνωση του Συντάγματος αλλά ακόμη και στην δεδομένη ρυθμιστική περιθωριοποίησή του. Πολλώ μάλλον όταν μέσα σε αυτό το ερμηνευτικό πλαίσιο εκείνοι που επιχειρούν να εφαρμόσουν υπ' αυτή την λογική τις διατάξεις του Συντάγματος

προδικάζουν, και δη αυθαιρέτως, από την μια πλευρά το ενδεχόμενο της αναθεώρησής τους και, από την άλλη πλευρά, το ίδιο το περιεχόμενο το οποίο θα έχουν τελικώς οι κατά την εκτίμησή τους υπό αναθεώρηση διατάξεις.